

frågor för dagen

Red: Birgitta Wistrand

Arbetsplatsen bör vara en medmänsklig miljö

Behovet av förståelse och gemenskap på arbetsplatsen liksom ökad trygghet har tagits upp i kampanjen "Mentalhälsa i arbetslivet". Det är en kampanj som genomförs av Folksam's hälsoråd i samverkan med ett femtital organisationer och institutioner. Riksför-säkringsverket är en av organisationerna. Docent Curt Åmark har till kampanjen givit ut en bok. Den citeras i nr 4 av "Tidskrift för allmän försäkring". Arbetsmarknaden contra individen diskuteras bl a:

Min tanke är, att vi måste lära oss, att det i arbetet för den psykiska hälsan är viktigt att inte bara koncentrera sig på individen, som är sjuk, handikappad eller missanpassad. Vi måste också se den enskilde i hans sociala sammanhang och hans sjukdom eller anpassningssvårigheter som symptom på vad som kan hända mellan människor i de sociala grupperna."

Författaren fortsätter att diskutera bl a hur man försöker påverka en grupp i arbete. Han påpekar då, att det vanligaste sättet är det enligt erfarenhet sämsta, d v s ett oförberett skrivet meddelande. Det innebär ofta missför-

stånd och stora svårigheter att genomföra t ex en förändring. Han menar, att man i stället skulle göra på annat sätt.

"Med tanke på detta skulle jag vilja framhålla en bättre metod. Det är att ta kontakt med hela arbetsgruppen på en gång. Förslagsvis skulle man samla hela arbetsgruppen till en konferens, där problemet presenteras och diskuteras. Den sistnämnda metoden användes emellertid mycket sällan. Faktum är, att avståndet mellan arbetsgivare och arbetsgrupp är alldeles för stort och att kommunikationerna därför inte är de bästa. Tidsbrist kan också innebära, att samarbete av detta slag försvåras. Å andra sidan finns det den fördelen, att den stress som gruppen annars vanligtvis upplever vid förändringar minskas, och detta i sin tur är av vikt för den psykiska hälsan för individerna i arbetsgruppen."

Självstyrande grupper i Norge ger goda resultat

För att tillfredsställa de anställdas psykologiska krav i gemensamma arbetssituationer har skapats s k självstyrande grupper. De startades med stöd av norska staten på initiativ av Norska Arbetsgivareföreningen och norska LO 1962. Syftet är att undersöka hur man skall minska eller förebygga känslan av främlingskap som lätt uppstår i moderna organisationer. Genom självstyrande grupper har man menat sig kunna tillfredsställa bl a följande krav:

"Meningsfyllt innehåll och variation i arbetet.

Möjlighet att alltid kunna lära något nytt.

Tillfällen att få fatta beslut.

Vidgad förståelse för arbetsgemenskapen.

Förutsättningar att se sammanhangen mellan näringsliv och samhälle.

Att uppleva det egna arbetet som ett led i en önskvärd framtida utveckling."

System som bl a prövats av Norska Hydro presenterades vid en konferens i Stockholm som ordnades av Svenska Arbetsgivarföreningen och presenteras i *Arbetsledaren* och *Arbetsgivaren* nr 8. Arbetsledaren menar, att resultatet är så goda, att Norska Hydro kommer att göra om hela koncernen enligt principen med självstyrande grupper. Det kommer att innebära "att arbetet i största möjliga utsträckning baseras på självstyrande grupper där varje enskild man hade ett begränsat arbetsområde under långtgående bevakning, att enklare underhåll nu är integrerat i driftsuppgifter. Detta arbete var tidigare lagt på särskilda reparatörer. Renhållning och liknande ingår också i driften som utfyllnadsarbete. Tidigare var speciell personal inkopplad på dessa uppgifter. Avlöningen utbetalas efter principen, att man skall betalas för vad man kan och inte efter vad man för tillfället gör. Detta är påbyggt med premiesystem som baseras på faktorer som de anställda själva kan påverka. Produktion, kvalitet och kostnader."

Socialantropologi vid Stockholms universitet

Komplex, Humanistiska Föreningens tidning nr 1, informerar att socialantropologi blir ett ämne fr o m i höst vid Stockholms universitet. För närvarande har man inte enats om vilken inriktning ämnet skall ha. Några stöder sig på sociologins resultat från undersökningar i industrisamhällen och vill berika antropologins metod bl a med att utnyttja "hård-data". Andra vill inrikta sig på att försöka förstå större sociala

system än bara en bi- eller en normalgrupp. Trots allt anser man framsteg nåtts genom att få till stånd det nya ämnet.

Handikappade kräver jämlikhet

Frågan om jämlikhet och låginkomstfrågor har blivit snedvriden menar Handikapporganisationernas centralkommitté i ett uttalande. Det är långt kvar innan de handikappade har fått sina medborgerliga rättigheter och sin del i välfärdssamhället. På HCK:s ombudsmöte i slutet av februari antogs ett uttalande rubricerat: Handikapprörelsen kräver jämlikhet. I detta sägs bl a:

"Planera samhället för alla och inte som nu genom att felaktigt utgå från att alla skulle vara vuxna, friska människor i arbetsför ålder.

Ta hänsyn till vad människor tål och deras hälsa när arbetsmiljö, arbetsprocess och prestationskrav utformas. Detta kommer att förebygga handikapp och vidga arbetsområdet för dem som redan är handikappade.

Ge bättre stöd åt handikappidrott, annan fritidsverksamhet, ungdomsverksamhet och kulturell verksamhet för handikappade.

Garantera medborgerliga rättigheter åt dem som vistas på institutioner. Inrätta samrådsgrupper överallt där det är möjligt".

Information om möjligheter för handikappade

Undersökningar gjorda bl a av Handikappforskningen visar, att informationsnivån hos de handikappade är låg. Kunskaper och annan information om förmåner och rättigheter etc erhålles i första hand genom vänner och genom TV. Innehållet i den senare

typen av information måste med nödvändighet vara av rikskaraktär och då är den i och för sig värdelös om den inte följs upp med konkret information om hur, när och till vem man vänder sig för att få respektive förmån eller upplysning.

För att möta detta krav kallade Göteborgs socialförvaltning stadens handikapporganisationer till en konferens, där man diskuterade olika sätt att lösa informationsbehovet. Ett underlag till broschyr diskuterades fram och resonemanget gav vid handen, att organisationerna ansåg, att broschyren/informationen borde få så stor spridning som möjligt. Socialförvaltningen ingick därför med skrivelse till stadskollegiet om att trycka och dela ut broschyren till samtliga hushåll i Göteborg. Broschyren producerades därefter i 200.000 exemplar. Samtidigt spreds den också genom handikapporganisationerna och skickades ut till olika handikapporganisationer i landet etc. Broschyren är tryckt även i blindskrift.

Eftersom informationen är den första i sitt slag i landet och då den dessutom tar upp alla typer av förmåner — statliga, kommunala och handikapporganisationernas egna — har den väckt intresse och flera kommuner kanske följer efter.

Samarbetet mellan socialförvaltningen och handikapporganisationerna har fortsatt. För närvarande håller ett underlag på att tas fram för att skapa en informationscentral. Dit skall handikappade kunna vända sig för att få besked om bästa resväg, parkering etc, dvs få se en fylligare och aktuellare information än den som ges i de mer konventionella handikappguiderna. Eftersom många handikappade också kommer till arbetsvård kompletterar en broschyr om Göteborgs stads arbetsvård dem.

Minnesteknik för mediciner

Åtskillig erfarenhet tyder på att dagens patienter oftare än gårdagens gör sig skyldiga till avvikelser från givna läkemedelsordinationer konstaterar överläkare Mats Pers i en artikel i *Läkartidningen* (8/1968). Oftast rör det sig om doser som glömts men dubbeldoseringar och doseringar med felaktiga intervall är ej heller ovanliga.

Till detta förhållande bidrager bl a en i tiden liggande försvagning av läkarens auktoritet gentemot patienten samt patientklientlets stigande medelålder och sjunkande minnesskärpa. En orsak är säkert också att gårdagens farmakakryllande apotekartrillarpiller "1x3" ersatts av de olika farmakas singulära eller fåtalskombinerade presentation i fabriksdragéens form, "en handfull olika x 3".

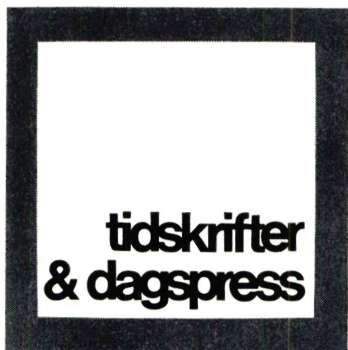
I samma tidning redovisar doktor Bengt Hagelbäck en undersökning av Malahy som fann att i en normal patientgrupp 90% begick ett eller flera fel i sin mediciner. Tillsammans gjorde patienterna i medeltal 4,3 fel.

Man har gjort olika försök att komma tillrätta med detta problem. Det viktigaste minnestekniska hjälpmedlet är införandet av sk kalenderförpackningar. De är i bruk idag huvudsakligen vid saluförandet av p-piller. Här kan patienten direkt från förpackningen avgöra om hon tagit dosen för dagen.

Denna princip har nu också börjat tillämpas för mer allmänt bruk genom introduktionen av den nya läkemedelsdispensern Dosett. Det är en liten plastlåda med 28 fack ordnade i 7 rader, en rad för varje veckodag och fyra fack per dag. I varje fack kan patienten lägga de tabletter

han skall inta vid olika angivna tillfällen under dagen.

Båda de citerade läkarna redovisar mycket goda erfarenheter av den nya behandlingsprincipen. Av särskilt intresse är kanske Hagelbäcks erfarenhet att denna typ av kalenderförpackning också kan vara till stor nytta i den slutna vården, framförallt på sjukhem, ålderdomshem och liknande institutioner. Här är i allmänhet medicineringen såpass fix och föga föränderlig från vecka till vecka att man med fördel kan använda den ifrågavarande administrationsformen. Fördelarna ligger på rationaliseringsplanet, vilket ju är ovärderligt i personalbristens tid. Hagelbäck redovisar här en liten undersökning som visar att man kan spara in betydande arbetstid för sjuksköterskan genom att använda ifrågavarande kalenderförpackning.

Red: Birgitta Wistrand

Maten — problem både i kultur- och utvecklingsländer

Diskussionerna i *Näringsforskning* nr 1 om barnets näringsbehov får en dubbelt så kraftig effekt om de läses parallellt med "World Health"s aprilnummer

Nutrition. "Näringsforskning" påpekar bl a, att mängden av protein ökar barnets motståndskraft, bl a mot olika former av stress, t.ex. infektioner. En särskild redogörelse om daghemsmatsedlar avslutas också med synpunkter på hur viktigt det är att grundlägga goda matvanor tidigt. Fastställda normer från centralt håll för såväl daghem som skolkost krävs därför. Brist på föda och brist på riktig föda och konsekvenser av detta diskuteras också i *World Health*. Å ena sidan kan sägas, att kulturländerna har nog med mat, men fel typ av mat. Nya produkter är ofta lättare att tillreda men innehåller mindre näring än de födoämnen de ersätter. Samtidigt är då bristen på föda enorm i utvecklingsländerna. Men detta kan klaras genom särskilda matcenters "rehabilitation centres". Vikten av att man från centralt håll då skapar en riktig och sund näringstillförsel blir då ett huvudargument.

Vem skapar vår sociala miljö?

I nr 4 av *Socionomen* diskuteras i en specialbilaga "Vår sociala miljö". En mängd olika problem tas där upp men huvudtemat är att samhället måste anpassas efter människorna. Samma problem tas också upp i *TCO-tidningen* nr 6 där man frågar sig: "Skall människorna anpassas till utvecklingen eller tvärtom." Detta i anledning av recension av tre böcker som behandlar problem i norra Skandinavien. Glesbygden har naturligtvis sina sociala problem vilka inte kan lösas på samma sätt som storstadens. Den norske sociologen Ottar Brox har i sin bok om Nordnorge påpekat bl a följande:

"Teknokratin går in för stordrift. Stora båtar skall fiskarna ha och

storfabriker skall det vara när fisken konserveras. Populisterna vill uppfatta Nordnorge som sammansatt av små lokalsamhällen som i sin tur är sammansatta av familjer. De menar, att om man skall få fram en lyckad ekonomisk utveckling i Nordnorge måste man satsa på småsamhällena vilket i sin tur betyder, att man måste maximera de ekonomiska möjligheterna för de enskilda familjerna."

Socionomen tar upp samma problem. Man säger:

"Arbetsmiljön har kommit att präglas av motsättningar bland effektivitet och humanitet. Effektivitets- och produktionskraven har då i första hand kommit att tillgodoses. Politikerna har vid valdebatter och vid andra tillfällen tagit upp frågor som hör samman med arbetsmiljön men oftast behandlat dessa frågor materiellt. Hittills har det endast varit de fackliga organisationerna som har haft återkommande krav på ökad trygghet och trivsel i arbetslivet. Även kraven på medbestämmanderätt i företagen får ses mot bakgrunden av den otrygghet som de flesta människor känner i arbetslivet."

Det behövs en datalag

Gunnar Fornehed påpekar i *Dagens Nyheter* den 26 april behovet av en lagstiftning som reglerar alla de uppgifter som nu samlats in om enskilda personer i olika register.

"Inom sjukvården arbetar man för närvarande på projekt där man via TV-skärmar skall söka fram all information om patienten. I ambitionen att skapa ett fullödigt system har man helt åsidosatt hänsynen till den personliga integriteten. Sekretessen anses vara väl tillgodosedd genom att endast läkaren får tillgång till registerinformationen. Om läkaren i ett akut vårdfall, t ex vid ett benbrott, får fram väsentlig information om tidigare sjukdomar — vilka garantier har man då, att han inte påverkas av